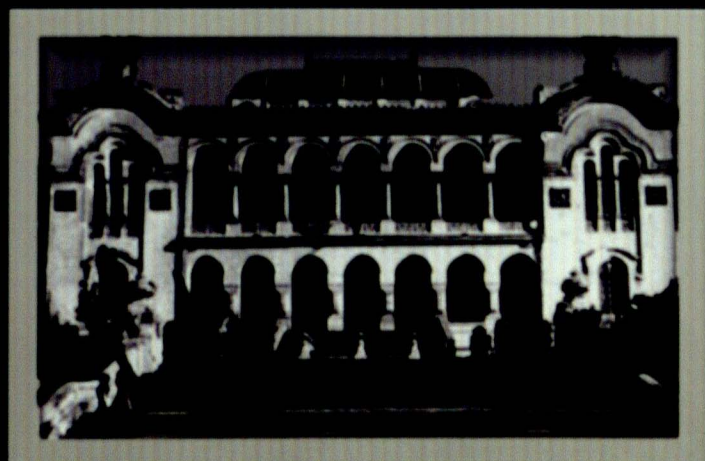

COLECȚIA STUDII

TRADIȚIE, ISTORIE, ARMATĂ

**SESIUNEA INTERNAȚIONALĂ DE COMUNICĂRI ȘTIINȚIFICE
A MUZEULUI MILITAR NAȚIONAL „REGELE FERDINAND I”**

VOL. I

EDIȚIA A II-A

COLECȚIA STUDII

Coordonator

Conf. univ. dr. Olimpiu Manuel GLODARENCO

TRADIȚIE, ISTORIE, ARMATĂ

**SESIUNEA INTERNAȚIONALĂ DE COMUNICĂRI ȘTIINȚIFICE A MUZEULUI
MILITAR NAȚIONAL "REGELE FERDINAND I"**

EDIȚIA A II-A

CONSTANȚA, 2015

VOL I.

**Editura Muzeului Militar Național "Regele Ferdinand I"
București, 2015**

**Răspunderea pentru conținutul contribuțiilor publicate în acest volum revine
în întregime autorilor.**

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

Tradiție, istorie, armată / Muzeul Militar Național Regele Ferdinand I ;
coord.: Olimpiu Manuel Glodarenco. - Craiova : Sitech ; București :
Editura Muzeului Militar Național "Regele Ferdinand I", 2015
2 vol.

ISBN 978-606-93572-5-5

Vol. 1. - Bibliogr. - ISBN 978-606-11-4670-3 ; ISBN 978-606-93572-6-2

I. Glodarenco, Olimpiu Manuel (coord.)

355

ISBN general 978-606-93572-5-5

ISBN 978-606-93572-6-2

ISBN 978-606-11-4670-3

CUPRINS

<i>Ioana Crețulescu, Lucian-Mircea Mureșan, Imaginea soldatului în plastica funerară din Dacia Romană – context și influențe externe</i>	7
<i>Dr. Alexandru Bădescu, Ceramica lucrată cu mâna descoperită în situri arheologice de perioadă romană din Scythia Minor</i>	19
<i>Dr. Sorin Marcel Colesniuc, Câteva artefacte mai importante recent intrate în patrimoniul Muzeului „Callatis”</i>	30
<i>Dr. Mihail Zahariade, Politica navală romană în Marea Neagră în secolele I-III d.Chr. Câteva considerații preliminare</i>	41
<i>Dr. Oksana Olih, Colecția de numismatică arheologică în Muzeul Taganrog, Rusia</i>	46
<i>Prof. univ. dr. Ionuț Holubeanu, Tăcerea creștină reflectată în comportamentul martirilor din secolul al IV-lea d. Hr.</i>	59
<i>Pr. Constantin Mănescu, Mesajul celor „Opt cuvântări împotriva iudeilor” ale Sfântului Ioan Gură de Aur</i>	68
<i>Prof. univ. dr. Sergiu Iosipescu, dr. Raluca Iosipescu, Vicina, un port și o cetate în delta interioară a Dunării de Jos</i>	77
<i>Dr. Costin Scurtu, Biserica și Armata. Crucea și Scutul în istoria neamului românesc</i>	90
<i>Pr. lect. dr. Corneliu Dragoș Bălan, Valori ale tăcerii în teologie și filosofie din perspectiva istorică</i>	99
<i>Dr. Vasile Mărculeț, Stăpânind și domnind «încă și până la Marea cea mare». Semnificația titlului</i>	109
<i>Ionuț-Cristian Gheorghe, Arme albe din colecția Muzeului Județean “Teohari Antonescu”, Giurgiu</i>	119
<i>Dr. Gherghina Boda, Ocupațiile țăranilor din ținutul pădurenilor în secolele XVI-XVII</i>	126
<i>Dr. Mariana Lazăr, Între familie și biserică - opțiunile testamentare ale Mariei, nepoata domnului Constantin Brâncoveanu</i>	132
<i>Col. (r.) dr. Alexandru Bucur, Procesele urmașilor grănicerilor de la Orlat pentru „Munții Revendicați”</i>	141

<i>Horia Vladimir Șerbănescu, Unități de linie ale armatei habsburgice din Transilvania compuse în majoritate din români, participante la campaniile napoloniene. 1792-1814</i>147
<i>Drd. Cerasela Dobrinescu, Puncte de vedere privind originea etnonimului „lipovean”</i>161
<i>Dr. Aurica Ichim, Protecția monumentelor istorice din Moldova în prima jumătate a secolului al XIX-lea</i>167
<i>Dr. Lucian-Valeriu Lefter, Cronica lumii pierdute sau ironia istoriei</i>175
<i>Drd. Petronela-Raluca Podovej, Bustul lui Grigore al III-lea Ghica din parcul Grigore Ghica - Iași - între memorie și comemorare</i>181
<i>Georgeta Deju, Din activitatea culturală a lui Francisc Hossu-Longin: Revista Familia</i>188
<i>Dr. Dimitrie-Ovidiu Boldur, O medalie portugheză recent intrată în patrimoniul muzeului băcăuan</i>198
<i>Arh. dr. Ioana Maria Petrescu, arh. dr. Constantin Bogdan Stanciu, Localuri pentru Spitalul Militar din capitală în secolul al XIX-lea</i>202
<i>Marius Mitrof, Casa Ulysse Zanni Negropontes din Galați</i>216
<i>Dr. Sorin Iftimi, Portrete de ofițeri în pictura de șevalet de la jumătatea secolului al XIX-lea</i>232
<i>Dr. Mădălina Nițelea, Franța - mediu de spiritualitate pentru elita românească în secolul al XIX-lea</i>245
<i>Cornelia Dumitrescu, Emile Gallé și Christian Désiré, o prietenie de o viață</i>253
<i>Drd. Dan Rădulescu, Nicolae Grigorescu la Câmpina</i>269
<i>Prof. dr. Tănase Bujduveanu, Pictori danezi în România (secolele XIX- XX)</i>268
<i>Dr. Cornel Andonie, Camelia Cristea, Drapelele Gărzii orășenești (civice), md. 1867</i>274
<i>Dr. Mihaela Damean, Dimitrie A. Sturdza și consacrarea regimului monarhiei constituționale ereditare în 1866</i>286

Prof. univ. dr. Sorin Liviu Damean, Preocupări monarhice pentru organizarea și înzestrarea armatei române (1866-1914)293
Dr. Delia Bălăican, Generalul G. A. Dabija – ordin de zi: viața în demnitate. Autoreferențialitatea evocată în „Amintiri din cariera militară (1893-1920) - Oameni, tipuri, obiceiuri, năravuri și sisteme de altădată”300
Prof. univ. dr. Radu-Ștefan Vergatti, Nicolae Iorga and the Dobrudja issue311
Mircea Măran, Încercări de colonizare a românilor din Banatul sârbesc în Dobrogea320
Dr. Enache Tușa, Instituțiile administrative și organizarea militară în Dobrogea327
Dr. Cristina Constantin, Câteva aspecte privind evoluția orașului Constanța la sfârșitul secolului al XIX-lea336
Drd. Emil Boboescu, Un corp militar uitat - Guarzii silvici ai armatei344
Locotenent Magda Popa, Repere din activitatea crucișătorului „Elisabeta” reflectate în jurnalul istoric al Diviziei de mare348
Dr. Constantin Cheramidoglu, Politica României în Balcani în viziunea observatorilor străini (1911-1913)356
Dr. Lavinia Gheorghe, Comandantului Școlii de infanterie, generalul Emanoil Manolescu-Mladian, mulțumiri367
Dr. Nicoleta Ciachir, Războaiele balcanice (1912-1913) prin prisma istoriografiei bulgare375
Dr. Nicolae Cristea, General și particular în formarea statelor naționale balcanice384
Lector univ. dr. Sorin Cristescu, Prințul Carol – scrisori către părinți pe timp de pace și război (partea I)395
Dr. Ioan Codruț Lucinescu, România în vârtoarea „Războiului secret”. Perioada neutralității (1914 -1916)408
Dr. Alin Spânu, Spionajul Puterilor Centrale în România. Cazul Ghinescu-Deutch (1915)417

<i>C-dor conf. univ dr. Olimpiu Manuel Glodarenco, Scurtă analiză asupra campaniei navale din Dardanele din primul război mondial</i>428
<i>Dr. Cornel I. Scafeș, Artileria de 53 și 57 mm de la fortificațiile românești în timpul neutralității și al primului război mondial</i>435
<i>Prof. univ. dr. Valentin Ciorbea, Constituirea sistemului românoroș pentru apărarea portului Constanța - august 1916</i>445
<i>Dr. Adrian Deheleanu, Aviația română în primul război mondial (1916-1918)</i>450
<i>Conf. univ. dr. Hadrian Gorun, Sub imperiul temerilor: secvențe ale relațiilor româno-bulgare oglindite în documente franceze (1916)</i>463
<i>Comandor (r) dr. Ioan Damaschin, Peripețiile crucișătorului auxiliar „Regele Carol” în timpul revoluției bolșevice din Rusia: 1917 – 1918</i>469
<i>Adrian Stan, Un arhitect pe frontul războiului de întregire națională – mărturii documentare</i>478
<i>Vasile Dudaș, Copacul din San Martino del Carso. Un trunchi de copac de pe frontul italian din anii primului război mondial</i>491
<i>Dr. Dumitru-Valentin Pătrașcu, Daniela Liliana Pătrașcu, Ilie Roșoga din Turburea (1859-1933) preot militar al Regimentului nr. 1 vânători Craiova</i>496
<i>Dr. Steluța Chefani-Pătrașcu, Lucian Bildirescu – între armată și pasiune</i>508
<i>Col.(r) Constantin Chiper, dr. Mihai Cristian Șelaru, Vasluienii în războiul de întregire națională (1916-1919)</i>518
<i>Lect. dr. arh. Andreea Pop, Capela dispărută - mormântul generalului Eracle Arion</i>526
<i>Drd. Daniel Niculae, Preocupări de modernizare a marinei militare române. tratativele privind cumpărarea unor nave de război aparținând marinei militare engleze 1919-1920</i>535

**GENERALUL G. A. DABIJA – ORDIN DE ZI: VIAȚA ÎN DEMNITATE.
AUTOREFERENȚIALITATEA EVOCATĂ ÎN „AMINTIRI DIN CARIERA MILITARĂ (1893-1920),
OAMENI, TIPURI, OBICEIURI, NĂRAVURI ȘI SISTEME DE ALTĂDATĂ”**

Dr. Delia BĂLĂICAN*

Abstract:

*General in the Romanian Army during the First World War, George A. Dabija (20 September 1872, Iasi - ?) offers an interesting self-referential period study in *Memoirs of a Military Career*. Dabija's *Memoirs*, which are part of the Manuscript Collection of the Library of the Romanian Academy, capture the atmosphere of their time by way of authentic and dramatic scenes and represent a valuable historical source, even if permeated by the subjectivism characteristic of the genre. I will use this important documentary material in order to recuperate the imaginative author of military history and texts – General G.A. Dabija. In 1914, Carol I also awarded "Bene Merenti First Class Gold" for Dabija's book "The 1912-1913 Turkish-Bulgarian War", in which he describes his activity as a military diplomat in Bulgaria and Serbia (1910-1913). The same book received the "Adamache" Prize from the Romanian Academy, following a report written by Nicolae Iorga. In 1911 Dabija's diplomatic activity was rewarded with the order "The Crown of Romania", Officer Rank.*

"The Romanian Army in the World War (1916-1918)", published between 1928 and 1937 in four volumes, is Dabija's main contribution to military history where he critically analyses high-level decisions through the lens of personal knowledge of the war and by way of rigorous research in national and international archives. General Dabija was trialed by the Communist Authorities for his military writings and imprisoned at the Vacaresti and Jilava penitentiaries between 8 July 1952 and 18 January 1955. General G.A. Dabija – military author, diplomat and superior officer in leading positions as Great Military Staff, in the War Ministry or in actual charge of troops in the Battle of Mărăști (1917) or on the Tisa front (1919) is a remarkable personality of Romanian history.

Keywords: *General G.A. Dabija, First World War, Romanian Army, Memoirs, Dignity.*

G. A. Dabija – scriitor militar

Scrierile militare i-au marcat viața, oferindu-i maxima libertate de exprimare, aducându-i recunoașterea din partea contemporanilor, de la reprezentanții Casei Regale la Academia Română, de la presa românească sau străină la superiorii săi ori ofițerii și soldații din subordine.

„Mi-a făcut o plăcere încă de pe când eram tânăr, plăcere care cu vârsta s-a accentuat, de a descrie evenimentele și oamenii, fără a le pune măști frumoase sau de a-i sulemenii sau măcar de a întoarce cuvintele și frazele, ci să le spun pe adevăratul lor nume, aceasta a fost și a rămas satisfacția mea”¹. Însă activitatea de scriitor i-a provocat și cele mai mari prejudicii, constituind capul de acuzare al instanțelor comuniste, fiind arestat la Penitenciarele Jilava și Văcărești, în perioada 8 august 1952 - 18 ianuarie 1955². „Amintiri din cariera militară (1893-

* Delia Bălăican, doctor, Bibliograf la Biblioteca Academiei Române.

¹ Biblioteca Academiei Române (în continuare citat B.A.R.), Manuscrise, Fond A 1710, General G.A. Dabija, *Amintiri din cariera militară (1893-1920), Oamenii, tipuri, obiceiuri, năravuri și Sisteme de altădată*, f. I.

² http://www.iicr.ro/index.html?lang=ro§ion=fise_detinuti_politici/fise_detinuti. Conform Arhivei Direcției Generale a Penitenciarelor (astăzi Administrația Națională a Penitenciarelor) publicată on-line de Institutul de Investigare a Crimelor Comunismului și Memoria Exilului Românesc, Fișe matricole penale, pe numele Dabija

1920), Oameni, tipuri, obiceiuri, năravuri și Sisteme de altădată” (1945) reprezintă un adevărat testament moral lăsat generațiilor viitoare:

„Poate că în aprecierile mele am greșit într-un fel sau altul, totdeauna am fost însă de bună credință. Acum, când m-am hotărât să dau textul la tipar, l-am recitit și mi-am scrutat conștiința, dar conștiința mi-a poruncit să las totul așa cum a fost scris în cursul timpului, să nu schimb nimic, fiindcă așa diforma adevărul și dreptatea văzute atunci când le-am așternut pe hârtie”³.

„Amintirile din cariera militară...” ne prilejuiesc descoperirea personalității generalului G.A. Dabija, evocând principalele momente din carieră. Responsabil inclusiv cu propria operă, în cele 700 de pagini memorialistice, își inventariază scrierile, le sintetizează, explică și notează reacția contemporanilor la apariția lor.

Cărțile și articolele sale s-au impus prin raportarea directă la aspectul practic al pregătirii militarilor, prin concizie și studiul comparativ al lucrărilor referitoare la instrucția marilor armate ale lumii și istoria militară universală, prin încercarea de înțelegere a resorturilor umane care determină luarea deciziilor militare, politice, cu efecte asupra oamenilor și a țării.

Analizând informațiile cuprinse în „Amintiri din cariera militară...”, în Catalogul de referințe al Bibliotecii Academiei Române și parcurgând mare parte din lucrări, am identificat cinci categorii de scrieri ale lui G. A. Dabija:

- Cărți de istorie și diplomație militară: „Războiul bulgaro-turc din anul 1912-1913”; „Armata română în Războiul Mondial (1916-1918)”, (1928-1937), în patru volume, rămâne până astăzi o carte valoroasă, de referință în bibliografia Primului Război Mondial.
- Scrieri militare referitoare la pregătirea trupelor de Infanterie. Din această categorie fac parte 11 cărți, unele reeditate, cea mai apreciată fiind „Instrucția practică a companiei de Infanterie” (1904), la care se adaugă articole în „Revista Infanteriei” și „Revista Armatei”.
- Lucrări care au stat la baza creării și funcționării Școlii Naționale de Stat Major. Exemplul cel mai concludent îl reprezintă „Regulamentul de manevră și de luptă al Infanteriei” (1910), deoarece a aliniat armata română la standardele armatelor moderne ale lumii.
- Scrierile motivaționale în care a pledat în mod direct principiile și valorile perene, precum: adevărul, demnitatea, patriotismul. Enumerăm aici cartea „Dresaj sau educațiune?” și articole din Revista Infanteriei: „Patriotismul nostru”, „Tactica aplicată – marș, staționare, luptă”, plus jurnalul său.
- Memorialistica reprezentată de lucrarea inedită, „Amintiri din cariera militară (1893-1920), Oameni, tipuri, obiceiuri, năravuri și Sisteme de altădată” (1945).

G. A. Dabija și-a început activitatea scriitoricească din perioada când avea gradul de căpitan, prin publicarea în anul 1904 a volumului „Instrucția practică a companiei de Infanterie” ce cuprindea 359 de pagini și o planșă. Cartea „a făcut epocă”, a devenit manual, după care până în anul 1916 ofițerii de Infanterie realizau instrucția. „Cu această lucrare ieșisem din umbra necunoscutului, ca scriitor militar”, după care au urmat foarte multe alte

Gheorghe, născut la Iași, la 20 septembrie 1872, de profesie general, cu origine socială mic burgheză, apolitic, reiese acuzația de „uneltire; în calitate de scriitor militar a făcut propagandă contra U.S., pentru continuarea războiului”, conform Codului penal comunist, Art. 209. Aceasta a fost cea mai răspândită încădrare care li s-a aplicat celor condamnați pentru delictive politice.

³ B.A.R., *op. cit.*, f. II.

scrieri⁴. Dedicăția, studiul susținut, experiența acumulată în stagiile în armata austriacă, mentalitatea modernă, spiritul critic i-au permis ofițerului G.A. Dabija să se afirme ca scriitor militar.

Generalul Hârjeu, în cartea „Pregătirea armatei pentru războiu”, ediția 1905, premiata de Academia Română, recunoaște și promovează ideile lui G.A. Dabija, afirmând: „Pentru regulamentul exercițiilor, ofițerii instructori se pot călăuzi de excelența cartea a căpitanului Dabija, <<Instrucția practică a companiei de Infanterie>>”⁵. Recomandarea unuia dintre cei mai buni generali ai armatei noastre a însemnat o încurajare prețioasă pentru tânărul G.A. Dabija, aflat la început de carieră militară, care se străduia să introducă în infanteria română o „instrucție practică serioasă și solidă, care să corespundă unei bune pregătiri pentru războiu. Am satisfacția de a spune că am reușit”⁶.

După apariția cărții, a primit multe aprecieri, inclusiv în ziarul „Universul”, de la căpitanul Sturdza cu care nu reușise să se pună de acord pentru scrierea în colaborare a unei cărți. Profesorul său de istoria militară, colonelul D. Antonescu, l-a felicitat pe 5 martie 1905, apreciind „inteligența și munca” elevului de odinioară, pe care ar fi dorit să-l lase să-i continue activitatea didactică⁷. Chiar dacă, după cum G. A. Dabija consemna în „Amintiri din cariera militară...”, „Vâltoarea carierei mele m-a îndreptat în alte direcții, totuși dacă nu am fost profesor de istorie militară, am scris și tipărit în schimb, istorie militară”⁸.

Cum publicase „Instrucția practică a companiei” și era la curent cu domeniul, G.A. Dabija a fost însărcinat să realizeze un studiu comparativ între regulamentele românești și cele străine: francez, german, austriac, italian, englez, rus și japonez. I s-a acordat un termen de lucru de trei luni de zile, respectiv până la 25 ianuarie 1908. A fost o muncă realizată cu entuziasm, deoarece considera regulamentele armatei române anacronice⁹. Dar, ca orice activitate ce implică o schimbare din temelii, și rezistența este puternică și eradicarea ei presupune eforturi.

După predarea la timp a „Proiectului regulamentului de manevră și luptă al infanteriei”, generalul Crăinicianu l-a apreciat, „mulțumirea sa a fost (...) o mare surprindere, a fost un adevărat balsam”. Generalul îl numise „Proiectul regulamentului de manevră și luptă al infanteriei”. Avea 660 de articole și a fost supus atenției Comitetului de Stat Major și Ministerului de Război¹⁰. Membrii au avut termen pentru a studia și face apoi în scris obiecții la regulament până la 15 aprilie 1908. La data de 1 iulie 1908 a fost trimis în forma definitivă la Minister, unde s-a deschis o luptă între ideile noi în domeniu și „ideile vechi și ruginite”. În 1908 Proiectul a fost înaintat prim-ministrului Ion I. C. Brătianu și Regelui. Generalul Crăinicianu și-a asumat conținutul documentului care a fost aprobat apoi de Rege. Regulamentul a fost publicat la Editura Eminescu.

Împreună cu generalul Crăinicianu au scris „Note asupra exercițiilor de manevră și de luptă a Infanteriei”, volum de 197 de pagini și 4 planșe, cu explicații ale noului regulament, referitoare la lupte¹¹. În 10 decembrie 1909, prin Înaltul Decret nr. 3344, a intrat în circuit

⁴ *Ibidem*, f. 92-93.

⁵ Generalul C.N. Hârjeu, *Pregătirea armatei pentru războiu – Studiu de organizare, de psihologie și de instrucțiune militară*, vol. II, București, Atelierele grafice Socec & Co., 1905, p. 291.

⁶ B.A.R., *op. cit.*, f. 96.

⁷ *Ibidem*, f. 103-104.

⁸ *Ibidem*, f. 104.

⁹ *Ibidem*, f. 129.

¹⁰ *Ibidem*.

¹¹ *Ibidem*, p. 134.

„Regulamentul de manevră și de luptă al Infanteriei”. Regele l-a decorat pentru această lucrare militară cu ordinul „Bene Merenti cls. a II-a”, prin Înaltul Decret nr. 455/1910¹².

Episodul s-a desfășurat când ministrul de război, generalul Averescu a fost în Germania, în concediu. Deși căpitanul Dabija îndeplinise un ordin, atrăsese multe adversități din partea șefilor Direcției Infanteriei¹³. Triumfase o bună idee, însă căpătase adversitatea generalului Alexandru Averescu, ce a durat până la 27 septembrie 1916, în timpul războiului, când au putut să stea de vorbă la Comandamentul Armatei a II-a din Bușteni¹⁴.

Impunerea „Regulamentului de manevră și de luptă al Infanteriei” venea în continuarea hotărârii Marelui Stat Major de a înființa în 1906 o „Școală de tragere a Infanteriei”¹⁵.

G. A. Dabija a fost printre reprezentanții care au organizat respectiva instituție. Pentru aceasta a urmat un stagiul de pregătire practică în Germania, la „Școala de tragere a infanteriei” de la Spandau și în cea de la Bruck, din Austria, la propunerea lui D. Antonescu, profesorul său, mai ales că stagiile din 1896 și 1901-1903 în Austria și cartea publicată îl recomandau ca pe un bun instructor. Maiorul C. Mărdărescu a fost directorul școlii, iar G.A. Dabija – director de studii¹⁶. G. A. Dabija își amintește efortul susținut depus în vremea creării școlii, când dormea doar cinci ore pe noapte, pentru a institui prioritatea instrucției practice în infanterie¹⁷.

La 22 octombrie 1907 a fost chemat la Marele Stat Major, fiind prima dată în carieră când s-a bucurat că a fost mutat de la un corp de trupă sau serviciu, din pricina neînțelegerilor cu maiorul C. Mărdărescu¹⁸. Era omul cu care nu ar fi vrut să se mai întâlnească în același serviciu, însă a fost nevoit să se confrunte cu el încă de patru ori, în timpul războiului¹⁹. „Am plecat de la școală fără să mă uit înapoi, cu toate că școala era opera mea; dar am plecat și cu un reumatism la piciorul stâng, de care nu m-am scăpat decât cu greu și numai după mulți ani”²⁰. Erau situații care nu pot fi evitate în viață, dar care au implicații complexe. Mulțumirea i-a venit din faptul că ideile sale triumfaseră, ofițerii absolvenți ai școlii s-au dovedit a fi buni profesioniști, servindu-și țara în ambele războaie mondiale. „Au trecut atâția ani, acum când voi lua calea vecinicii, de unde nimeni nu se mai întoarce, pot să afirm cu mâna pe conștiință și fără modestie, că instrucția infanteriei nu am învățat-o în țară, absolut de la nimeni (1893-1901), alții au învățat-o de la mine (1903-1916), fie direct, pentru că au fost în aceleași unități

¹² *Ibidem*, f. 135.

¹³ *Ibidem*, p. 133.

¹⁴ *Ibidem*, p. 135.

¹⁵ *Ibidem*, f.111.

¹⁶ *Ibidem*.

¹⁷ *Ibidem*, f. 119.

¹⁸ *Ibidem*; Neînțelegerile dintre G.A. Dabija și Gh. Mărdărescu erau cunoscute contemporanilor. Exemplificări: General Alevra, *Opera generalului Mărdărescu*, București, Atelierele grafice Socec & Co., Soc. Anon., 1925, pp. 19-21, caracterizarea făcută generalului Mărdărescu este într-o notă nefavorabilă: „Să cerem însă idei și principii de organizare d-lui General Mărdărescu?” sau: „Incompetență și incoerență”; *Vezi și Radu Petrescu, Armata regală română și voluntarii moți, eliberatorii Transilvaniei*, în „Familia”, Oradea, Seria a V-a, iulie-august 2011, Anul 47(147), Nr. 7-8(548-549), pp. 253-258; Ion Petrescu, *Un trio purtător de biruinți: generalul Gh. Dabija, colonelul Gh. Rasoviceanu și preotul căpitan Gh. Cotenescu* în „Forțele Terestre, Buletin de teorie militară editat de Statul Major al Forțelor Terestre”, Anul III, Nr. 2 (10)/ 2011, Supliment al „Revistei Forțelor Terestre”, București, pp. 385-391; Pe de altă parte, generalul Gheorghe Mărdărescu a fost decorat cu Ordinul „Mihai Viteazul”, clasa a II-a și clasa a III-a, conform Ministerul de Războiu, „Anuarul Ofițerilor și Drapelelor Armatei Române cărora li s-au conferit Ordinul <<Mihai Viteazul>>”, București, 1920, pp. 51 bis și 141.

¹⁹ *Ibidem*, f. 120.

²⁰ *Ibidem*, f. 121.

cu mine (Bat. 6 Vânători, Bat. 9 Vânători, Bat. 2 Vânători, Reg. 6 Infanterie), fie indirect, din multiplele mele scrieri cu caracter al instrucției practice, scrise așa fel ca să fie ușor de înțeles și ușor de aplicat. Aceasta o știu prea bine toți infanteriștii români de atunci și cine ar spune altfel ar minți cu bună știință”²¹. G. A. Dabija, conștient de dimensiunea propriei valori, într-un mod acid uneori, ține să clarifice situațiile, cu scopul de a se putea învăța din ele.

Generalul G. A. Dabija face parte din categoria teoreticienilor militari români care „au subliniat valoarea și comportamentul ostașului simplu, au abordat de o manieră critică capacitatea comandamentelor românești, îndeosebi a celor superioare, de a conduce operațiile”, alături de generalii Ioan Anastasiu, R. Scărișoreanu, Radu Rosetti, căpitanul Constantin Sandocici, care „au supus unui sever examen hotărârile adoptate de unii comandanți de unități și mari unități în diferite bătălii și operații, capacitatea autorităților statului de a asigura înzestrarea armatei la nivelul cerințelor, corupția și venalitatea care s-au manifestat în problema satisfacerii nevoilor oștirii”²².

Se observă acest mod de tratare a faptelor și deciziilor mai ales în cunoscuta sa scriere, „Armata română în Războiul Mondial (1916-1918)” ce cuprinde patru volume, publicate în perioada 1928-1937. Au durat nouă ani până când G. A. Dabija a întocmit cele 2335 de pagini și 66 de crochiuri, dar cartea a devenit una de referință în studiul perioadei amintite.

Valoroasa lucrare este bazată pe însemnările personale din timpul războiului, la care s-au adăugat documentarea la Secția Istorică a Marelui Stat Major, sau cea efectuată în arhivele din străinătate, de la Viena, Spandau, München și Dresda, plus studiile, memoriile și carnetele de campanie ale multor ofițeri, documente netipărite, ceea ce îi asigură un caracter integrat, obiectiv²³.

Prefața celor patru volume ale generalului G. A. Dabija a fost făcută de către generalul Averescu care în cunoștință de cauză, afirma: „Războiul este dus de oameni și activitatea lor este produsul modului lor, bun sau rău, de a gândi”²⁴.

În „Introducerea” amintitei lucrări, generalul G. A. Dabija notează că scopul scrierii a fost „studiul războiului nostru din anii 1916-1918, în cadrul războiului mondial, din care a eșit unitatea noastră națională”. Linia directoare a acestui demers a fost de a arăta greșelile făcute, pentru a putea fi evitate în viitor, dovadă a bunei cunoașteri a situației internaționale, care nu excludea izbucnirea unui nou conflict armat major.

„Am ținut seama că critica este ușoară, când are cineva la îndemână toate elementele, dar activitatea pe câmpul de războiu, în mijlocul necunoscutului, sub influența știrilor variate și contradictorii, este grea, este copleșitoare; acolo când tunul bubue, când gloanțele de armă și mitraliere șueră, când moartea seceră fără milă floarea nației, trebuiesc comandanților nervi tari, sânge rece și o tărie de caracter ce nu se poate întâlni la toți muritorii”²⁵.

Experiența de militar, când în toiul confruntărilor, ordinele superiorilor erau fie contradictorii, fie veneau cu întârziere, l-a îndreptățit să caute cauzele ale acestor disfuncționalități. „Slăbiciunea în conducere a fost și din cauza diluării armatei, care a avut ca urmare o împingere de jos în sus, așa încât mai pe toate treptele comandamentului am avut

²¹ *Ibidem*, f. 101.

²² Col. dr. Petre Otu (coordinator), col. dr. Teofil Oroian, lt. col. Emil Ion, *Studiu introductiv pentru Personalități ale gândirii militare românești*, vol. I, București, Editura Academiei de Înalte Studii Militare, 1997, pp. 34-35.

²³ B.A.R., *op. cit.*, f. 530.

²⁴ Generalul G. A. Dabija, *Armata română în Războiul mondial (1916-1918)*, vol. I, București, Editura I. G. Hertz, 1928, p. 10.

²⁵ *Ibidem*, p. 14.

comandanți improvizați. Deci lipsa de pregătire și punerea în capul diferitelor comandamente a nepregătiților, au condus la greșeli grave operative, pentru care nici nu pot fi făcuți răspunzători făptuitorii acelor greșeli, ci vinovați sunt aceia ce i-au pus în capul acelor comandamente”²⁶.

Nu pierde din vedere nici latura pedagogică și morală a instrucției. Ignorarea respectului cuvenit și celui mai simplu soldat avea consecințe dintre cele mai grave mai ales în timp de război.

„Ca o consecință logică și determinantă a școlii timpului de pace, a perioadei de comprimare morală a subalternilor, am avut de suferit o mare lipsă de inițiativă în timp de război, aproape la toate treptele ierarhice. Aceasta a fost desigur și o foarte mare nenorocire, care s-a resimțit neconținut în tot cursul campaniei noastre; rarele inițiative lăsate jos au fost zdrobite repede și scurt de treapta ierarhică superioară. Iar rezultatul? Frica de a lua orice dispoziție, grija de ce va zice șeful a condus la un fel de paralizie operativă, despre care Clausewitz zice că: „cea mai rea măsură, pe care o poate lua un șef, este de a nu lua niciuna”²⁷.

La apariția acestei cărți ecourile în presă au fost elogioase, inclusiv în presa străină, în *Istoricul Armatei Austro-Ungare*, redactat de Arhiva de Război din Viena²⁸. Expresie a onoarei, nobleței și eleganței caracteristice lui G. A. Dabija, rămâne aprecierea sa: „Această cinste ce mi se face mie se răsfrânge desigur asupra Armatei române și scrisului militar român”²⁹.

Experiența de diplomat militar în Bulgaria și Serbia (1910-1913) a expus-o în cartea „Războiul bulgaro-turc din anul 1912-1913” pentru care Regele Carol I l-a onorat în anul 1914 cu medalia „Bene Merenti” clasa I, de aur, iar Academia Română cu Premiul „Adamache”, pe baza raportului lui N. Iorga³⁰. Ca semn al gratitudinii față de datoria de soldat îndeplinită în capitala bulgară, față de viitorul Rege al României și față de Coroană, a fost decorat în februarie 1911 cu „Coroana României” în gradul de ofițer, de către Regele Carol I³¹.

Activitatea de diplomat militar i-a adus și înaintarea în grade și funcții militare. La 10 mai 1910, a fost promovat la gradul de maior și în aceeași zi trimis la Sofia, ca atașat militar, până în anul 1913³². La Belgrad a avut al doilea post de atașat militar³³. Pe 24 martie 1913, Regele Carol I, ca urmare a aprecierii activității depuse în calitate de atașat militar în Bulgaria, l-a propus pentru înaintarea la gradul de locotenent-colonel³⁴, fapt atestat de Înaltul Decret 1148 din data de 1 aprilie 1914, când i s-a dat prin Înalt Ordin Regal și comanda Batalionului 2 Vânători „Regina Elisabeta”, pe care l-a condus în perioada 1 aprilie 1914 - 30 martie 1916³⁵. Despre misiunea de diplomat militar a consemnat următoarele:

„Eu mi-am iubit țara și tot ce am făcut în calitatea mea de atașat militar, am făcut numai în interesul ei superior, conform instrucțiunilor ce aveam din partea Ministerului de Război, a Marelui Stat Major și în special din partea M. S. Regelui Carol I-ul, care m-a onorat

²⁶ *Ibidem*, p. 17.

²⁷ *Ibidem*.

²⁸ B.A.R., op. cit.

²⁹ *Ibidem*.

³⁰ *Ibidem*, f. 348.

³¹ *Ibidem*, f. 284-291.

³² *Ibidem*, f. 224; 226.

³³ *Ibidem*, f. 292.

³⁴ *Ibidem*, f. 277-278.

³⁵ *Ibidem*, f. 364-368.

cu încrederea Sa. (...) Conștiința mea a fost atunci și a rămas și astăzi, după 35 ani (1910-1945), complet liniștită și împăcată”³⁶.

Scrierile motivaționale decurg din educația primită în familie și din mediul prietenesc al lașului. A fost un neobosit apărător al adevărului. Cu un destin desprins parcă dintr-un roman ecranizat, G. A. Dabija și-a asumat atitudinea generoasă, de la idee, la faptă. Ideile și valorile promovate s-au bucurat de un stil adecvat, prin adăugarea de elemente pitorești în relatare, alternarea stilului sobru, cazon cu imaginile lirice. În conferințe folosea cele mai tehnici moderne de comunicare deprinse în timpul stagiilor occidentale, precum proiecțiile de fotografii, ilustrarea cu scheme sau inserarea unor „digresiuni hazlii, totdeauna în subiect”. Fin cunoscător al personalității umane, atent la detalii, „a variat forma expunerii, care a suferit influența atmosferei mediului auditor”, în efortul de redare a autenticității mesajului. Altă idee transmisă de tatăl său era aceea a selecției valorilor³⁷. Călătoriile au constituit o etapă importantă a devenirii sale: „...prin ceea ce vedeam nou, prin ceea ce vedeam frumos, prin varietatea obiectelor și a oamenilor, lumea împestrițată, teatrul și muzica minunată. Totul concura în a-mi mări cunoștințele, a-mi delecta sufletul și spiritul”. Și-a petrecut vacanțele cu familia, beneficiind de „marea cultură și experiență” a tatălui care i-a arătat Italia, Franța, Anglia, Spania, Germania, Belgia și Austria. Singur a văzut Olanda, Danemarca, Norvegia, Suedia. Pe perioada când a fost atașat militar în Bulgaria și Serbia, a vizitat Grecia, Turcia, Ierusalimul cu Mormântul Sfânt. Călătoriile i-au dezvoltat „gustul frumosului, al proporțiilor și al coloritului”³⁸. Încrederea în valorile clasice ale umanității a aplicat-o inclusiv în domeniul militar.

Broșura „Dresaj sau educațiune?”³⁹, scrisă în perioada când a fost căpitan, în care stipula interzicerea bătăii în armată și realizarea educației prin puterea exemplului și a vorbei bune, a iscat discuții aprinse printre superiorii săi. Generalul Iarca a considerat principiile enunțate „aiurări socialiste”. Însă majoritatea generalilor din Comitetul inspectorilor generali au apreciat lucrarea, încât raportul înaintat Marelui Stat Major, referitor la presupusele idei socialiste, nu a avut urmări negative asupra autorului⁴⁰.

Ideea dominantă în jurul căreia și-a construit întreaga carieră și existență a fost aceea a patriotismului. Nu s-a sfiit să abordeze în mod direct această temă și să îi împărtășească sensurile:

„Deci, patria <<Română>> de azi este cea din trecut și cea din viitor, noi, cei de astăzi, formăm un inel al lanțului ce leagă pe predecesori cu descendenții noștri; noi avem sfânta datorie a o transmite generațiilor viitoare mai bogată, mai înflorită, mai mărită și mai înălțată”⁴¹.

Noi toți suntem responsabili față de viitorul țării, iar G. A. Dabija ne reamintește această realitate:

„România noastră are idealuri mari de atins, are drepturi multe de revendicat, știut însă este că apărarea dreptului cere forță; națiunilor cu drepturi mari le trebuie forțe mari, noi românii trebuie să suplinim numărul prin calitate și în tot cazul, forțelor le trebuie un resort

³⁶ *Ibidem*, f. 243.

³⁷ *Ibidem*, f. 4-5.

³⁸ *Ibidem*.

³⁹ G.A. Dabija, *Dresaj sau educațiune?*, București, 1910, p. 1-50.

⁴⁰ B.A.R., *op. cit.*, f. 217.

⁴¹ G.A. Dabija, *Patriotismul nostru*, în „Revista Infanteriei”, Anul III, iunie-iulie 1899, Nr. 30, 31, București, Tipografia Voința Națională, p. 427.

puternic și acel resort este patriotismul, care trebuie să fie predicat pretutindeni, în școală, biserică și armată”⁴².

Cunoscând psihologia militarului și beneficiind de experiența stagiilor în străinătate și a studierii tratatelor de istorie universală vorbește despre premisele unei victorii, marșul ca la carte fiind important în acest sens.

„Marșurile au avut și vor avea un rol de căpetenie în războiu, prima calitate a unei armate este executarea marșurilor în bune condiții; exemple din Istoria militară probează că mai întotdeauna victoria nu a lipsit aceluia care a știut să dea probe de această calitate”⁴³.

Fire perfecționistă, nu se teme să insufle ostașilor armatei române cele mai înalte idealuri:

„O armată care se mișcă repede denotă energie și succes; acea armată care va adopta acest marș în urma experiențelor făcute și a celor ce se vor mai face, va avea infanteristul cel mai bun din lume. Iată un ideal către care trebuie să țintească regina bățăliilor”⁴⁴.

„Revista Infanteriei”, pe lângă cărțile publicate și „Amintirile din cariera militară...”, a fost una dintre tribunele importante de unde a reușit să disemineze valorosul său sistem de valori și principii utilizabile atât în cariera militară, dar mai ales în viață.

Firul roșu al întregii sale opere, cheia acesteia o reprezintă „Amintirile din cariera militară (1893-1920), Oameni, tipuri, obiceiuri, năravuri și Sisteme de altădată” (1945). Prezentul studiu s-a raportat permanent la acest valoros document inedit în redescoperirea personalității generalului G. A. Dabija, din perspectiva calității sale de autor de scrieri militare.

G. A. Dabija – un om deosebit, un militar de carieră

G. A. Dabija s-a născut la Iași, la 20 septembrie 1872⁴⁵, la un an de la căsătoria părinților săi, Natalia și Alexandru⁴⁶. Familia sa a fost descendenta domnului Moldovei, Eustațiu Dabija Vodă (1661 – 1666)⁴⁷.

În familie a primit o educație aleasă, temeinică, în spiritul devotamentului față de înaintași, al responsabilității față de viață și respectului față de țară.

„– Steaua conducătoare trebuie să-ți fie numai vechiul nume pe care-l porți și pe care strămoșii tăi l-au purtat cu cinste, el îți dă multe obligațiuni, mergi, dragă George, pe calea românismului integral, spre tot ce este bun și sănătos, mergi la datorie, la faptă și la muncă constructivă”⁴⁸, i-a spus mama imediat după absolvirea facultății. A ținut seama de învățămintele materne, peste timp putând afirma:

„Eu am conștiința împăcată că mi-am servit țara, armata și pe Regele meu cu credință, cinste și devotament”⁴⁹. Întreaga existență i-a fost călăuzită de aceste principii, cu prețul

⁴² *Ibidem*, p. 440.

⁴³ *Idem*, *Cum mergem și cum ar trebui să mergem*, Anul II, Nr. 21, septembrie 1897, p. 660.

⁴⁴ *Ibidem*, Anul II, Nr. 24, decembrie 1897, p. 890.

⁴⁵ B.A.R., op. cit., f. 98.

⁴⁶ *Ibidem*, f. 451

⁴⁷ *Ibidem*, f. 279; Octav George Lecca, *Familiiile boerești române – Istoric și genealogie (Dupe isoavare autentice)*, București, 1899, p. 198-201.

⁴⁸ B.A.R., op. cit., f. 2.

⁴⁹ *Ibidem*, f. 47.

sacrificiului uneori. Un rol foarte important în viața sa l-a avut tatăl, Alexandru Dabija, avocat de profesie. Acesta l-a instruit în tainele procesului de comunicare și ale oratoriei. „Tatălui meu îi datoresc faptul că scriu inteligibil și vorbesc la conferințe cu un oarecare talent oratoric”, mărturisea G. A. Dabija în memorii. De asemenea, respectul și grija ce trebuie acordate sănătății și vieții, tot tatăl i le-a insuflat: „Întâi sănătatea și viața și apoi restul!”⁵⁰ De altfel, tatăl îl cunoștea foarte bine: „fiul meu are o inimă foarte bună, e foarte milos și bun de caracter”⁵¹.

Imaginea pe care o avea despre sine în perioada admiterii la Școala Superioară de Război, în anul 1896 era următoarea: „Eram tânăr, subțire, dar bine proporționat, eram sănătos, foarte rezistent și cu mare putere de muncă”⁵². G. A. Dabija avea o înălțime de aproximativ 1,68 metri, ochii căprui, părul castaniu, cu început de chelie⁵³.

Printre pasiunile sale s-au numărat: ski-ul⁵⁴, vânătoarea și lectura. „Am avut destul timp ca să și citesc, eu niciodată nu mi-am pierdut timpul prin bodegi sau la jocul de cărți”⁵⁵.

„Amintirile din cariera militară...” sunt laconice în prezentarea de informații referitoare la viața sa privată. Din surse conexe am aflat că a fost căsătorit de două ori. Din prima căsătorie cu Eugenie Dabija a avut două fete, pe Margareta și Graziela⁵⁶. În martie 1916 a început divorțul, care a fost întrerupt în august 1916, din cauza izbucnirii războiului⁵⁷. Procedurile au fost reluate în 1919. La 26 octombrie 1919 s-a recăsătorit⁵⁸ cu Minerva, fostă Domșa⁵⁹, fiica protopopului din Orăștie⁶⁰. Minerva Dabija, după moartea soțului, a avut de înfruntat prigoana comunistă, făcând detenție la Penitenciarele Jilava și Văcărești.

Cariera militară a fost opțiune proprie, părinții lăsându-i posibilitatea alegerii viitorului.

Diagrama înaintărilor în grade a ofțerului G. A. Dabija se conturează astfel: sublocotenent: 16. VII. 1893; locotenent: 8. IV. 1896; căpitan: 28. XI. 1902; maior: 10. V. 1910; locotenent-colonel: 1. IV. 1914⁶¹. De altfel, cariera sa militară reprezintă o activitate distinctă, care va fi obiectul unei cercetări viitoare.

Înaintarea în gradul de general a lui G. A. Dabija a fost făcută la 1 septembrie 1917, ca recunoaștere a meritelor sale în timpul operațiunilor militare, conform Înaltului decret nr. 1405 din 1 decembrie 1917, semnat de către generalul Averescu⁶². Un context nefavorabil, creat în mod aberant, printre alții de către generalul Mărdărescu, a dus la demisia din

⁵⁰ *Ibidem*, f. 48.

⁵¹ *Ibidem*, f. 48-49.

⁵² *Ibidem*, f. 43.

⁵³ http://www.iiccr.ro/index.html?lang=ro§ion=fise_detinuti_politici/fise_detinuti, *Fișe matricole penale, Generalul Gheorghe A. Dabija*.

⁵⁴ B.A.R., Manuscrise, S 20(1) / XXXI, *Corespondență G.A. Dabija – A.C. Cuza*, Carte poștală trimisă pe data de 3 decembrie 1942 din Copenhaga.

⁵⁵ B.A.R., *Amintiri din cariera militară...*, f.109.

⁵⁶ „Universul”, Anul XXXIV, Nr. 8, 9 ianuarie 1916, p. 3; B.A.R., Manuscrise, S 6(1) / DLI, *Corespondență G.A. Dabija – A.C. Cuza*, f. 1-3.

⁵⁷ B.A.R., *Amintiri din cariera militară...*, f. 2'-3'.

⁵⁸ *Ibidem*, f. 7'.

⁵⁹ http://www.iiccr.ro/index.html?lang=ro§ion=fise_detinuti_politici/fise_detinuti, *Fișe matricole penale, Minerva Dabija*.

⁶⁰ „Gazeta Oficială, publicată de Consiliul Dirigent al Transilvaniei, Banatului, și Ținuturilor românești din Ungaria”, Sibiu, 1/14 Decembrie 1918, Nr.1, *Lista delegaților cari au fost trimiși din partea cercurilor electorale la Marea Adunare Națională de la Alba - Iulia*.

⁶¹ „Anuarul Armatei Române pe anul 1915 (cuprinzând mutațiile ofițerilor până la 1 Iulie 1915 inclusiv”, București, Tipografia și Stabilimentul de Arte Grafice George Ionescu, 1915, p. 386.

⁶² B.A.R., *op.cit.*, f. 553-554.

armată a generalului G. A. Dabija, pentru a-și putea păstra integritatea morală⁶³. Demisia sa a fost primită pe data de 1 iulie 1920 și înregistrată prin Înaltul Decret Nr. 2899 din 10 iulie 1920, semnat de către Regele Ferdinand și Ministrul de Război, generalul Ion Rășcanu⁶⁴.

G. A. Dabija a avut puterea să-și continue viața astfel încât să se declare un om mulțumit, iar scrisul i-a oferit o astfel de satisfacție.

Fig. 1

G. A. Dabija, Biblioteca Academiei Române, Colecțiile Cabinetului de Stampe

Ca român a trăit bucuria realizării idealului național de unitate, dar și tragedia anului 1940 când acest vis s-a spulberat, a trecut peste drama unui al doilea război mondial, dar a avut de înfruntat și grozăviile instaurării regimului comunist, toate cu luciditatea militarului și istoricului militar.

Scriitura sa, testamentul său moral, care ne ajută astăzi să cunoaștem de la operațiunile de pe fronturile de luptă românești până la descifrarea obiceiurilor și metehnelor societății, a mentalităților și farmecului pierdut al vremurilor acelorora, i-a adus lui G. A. Dabija și cea mai mare lovitură a vieții – detenția în Penitenciarele Jilava și Văcărești, în perioada 8 august 1952 - 18 ianuarie 1955, timp în care sănătatea i s-a subrezit, în ultima parte a

⁶³ *Ibidem*, f. 1'-11', Capitolul *Demisia din armată*.

⁶⁴ „Monitorul Oastei”, București, Nr. 41, 11 August 1920, p. 1921.

detenției fiind internat în spitalul închisorii Văcărești. Minerva Dabija a avut de asemenea de înfruntat detenția la Penitenciarele Jilava și Văcărești⁶⁵. Stadiul actual al cercetării relevă faptul că sfârșitul vieții generalului G. A. Dabija a survenit cândva între data ieșirii sale din închisoare, 18 ianuarie 1955 și 6 mai 1959, data emiterii mandatului de arestare pentru soția sa, Minerva Dabija, la a cărei stare civilă a fost trecută mențiunea: văduvă⁶⁶.

Personalitate complexă, G.A. Dabija a încercat să înnobileze această lume prin tot ceea ce a întreprins, determinat de propriul său ordin de viață: demnitatea.

⁶⁵ http://www.iicr.ro/index.html?lang=ro§ion=fise_detinuti_politici/fise_detinuti

⁶⁶ *Ibidem*.